ദ്വൈപായനൻ -
സത്തയുടേയും പരിണാമത്തിന്റേയും കവി

(ജെ. എൽ. മേത്ത)

(വിവർത്തനം - എ. പുരുഷോത്തമൻ)

മഹാഭാരതം ഒരു ഇതിഹാസമാണ്. മനുഷ്യജീവിതത്തിൽ പ്രാവർത്തികമായിട്ടുള്ള നന്മയുടെ ശക്തി, അതിന്റെ സുവർണ്ണകാലത്തിലെ അളവിന്റെ നാലിലൊന്നു മാത്രമായി കുറഞ്ഞ, ഇന്നത്തെ യുഗത്തിന് തൊട്ടു മുമ്പിലുണ്ടായിരുന്ന യുഗത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ, പോയ്മറഞ്ഞ ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ, സംഭവങ്ങളെല്ലാം എങ്ങനെ നടന്നു എന്ന് മഹാഭാരതം വിവരിക്കുന്നു. മഹാഭാരതം ഒരു കാവ്യം കൂടിയാണ് - "ആശ്ചര്യങ്ങളുടെ കഥ" - അത് കൃഷ്ണദ്വൈപായനൻ ചമച്ച ഒരു പാവന കഥ, പണ്ഡിതപാമര ഭേദമെന്യേ എല്ലാവർക്കും വേണ്ടി നിർമ്മിച്ച അഞ്ചാം വേദം കൂടിയാണ്. അത്, വർത്തമാനകാലവുമായി സംയോജിപ്പിക്കാൻ വേണ്ടി, ഭൂതകാലം വർണ്ണിക്കുന്നു. സ്വന്തം വനരോദനത്തിന്റെ അപര്യാപ്തതയെക്കുറിച്ച് അറിഞ്ഞുകൊണ്ട്, വരാനിരിക്കുന്ന യുഗത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഭൂലോകസാന്നിദ്ധ്യം ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്ന ഒരു പുതുജീവിതത്തിന് ജന്മം നൽകിക്കൊണ്ട്, അത് ഭാവികാലത്തിലേക്കും സംസാരിക്കുന്നു. വ്യാസശിഷ്യനായ വൈശമ്പായനൻ, വ്യാസ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ, ജനമേജയന്റെ സർപ്പയാഗത്തിൽ, ഈ ഇതിഹാസം ആദ്യമായി വിവരിച്ചു. ഈ വിവരണം, ഭാഗികമായി, മുഖ്യ ശ്രോതാവിന്റെ ചോദ്യങ്ങളുടെ പ്രതികരണങ്ങളാണ്. അത്തരം വിവരണം, ആ പൂർണ്ണസംവാദത്തിന്റെ അടുത്ത വക്താവിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ആദ്യസംവാദത്തിന്റെ ഒരു ശ്രോതാവായിരുന്ന ഉഗ്രശ്രവസ്സ് എന്ന ഗായകകവിയാണ് ഇദ്ദേഹം. ശൗനകമുനി നടത്തിയ പന്ത്രണ്ടു കൊല്ലം നീണ്ടു നിന്ന മഹായാഗത്തിൽ സംബന്ധിച്ച മുനിമാരുടെ സദസ്സിൽ, ഉഗ്രശ്രവസ്സ് ഇത് പുനരാഖ്യാനം ചെയ്തു. ആ സദസ്സിലും ആദ്യത്തേതിനോട് സാദൃശ്യമുള്ള ഒരു സംവാദം നടക്കുന്നു; അങ്ങനെ ഒരു വക്താവിൽ നിന്ന് മറ്റൊരു വക്താവിലേക്ക്, തലമുറയിൽ നിന്ന് തലമുറയിലേക്ക് കഥ സ്വയം വിപുലമാവുന്നു. തുടക്കം മുതലേ, എവിടേയോ എപ്പോഴോ, ഒരാൾ, മുഖാമുഖം, വക്താവും ശ്രോതാവും, സജീവബന്ധം പുലർത്തി, കഥ മറ്റൊരാളോട് പറയുന്ന സമ്പ്രദായമാണ്, ഇത്തരത്തിലുള്ള വാമൊഴി വിനിമയത്തിന്റെ സവിശേഷത. മഹാഭാരത പഠനത്തിൽ, പാശ്ചാത്യരുടെ പണ്ഡിതോചിതമായ പങ്കുചേരലിലൂടെ, ഈ ഇതിഹാസത്തിന്റെ ആസ്വാദനത്തിൽ, ഒരു പുതിയ കാലം പിറന്നു - മഹാഭാരതം വായിച്ച്, പഠിച്ച്, വിമർശനപരമായി അപഗ്രഥിച്ച്, വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ട ഒരു ഗ്രന്ഥമായി മാറി. ഈ സമ്പ്രദായം, ആഖ്യാനവുമായി വ്യക്തിബന്ധത്തിനു പകരം, അകൽച്ചയുടെ തോന്നലുളവാക്കുന്നു. ഒരു വിമർശപ്പതിപ്പിന്റെ നിർമ്മാണം, അന്യഭാഷകളിലേക്കുള്ള മൊഴിമാറ്റങ്ങൾ, പ്രബന്ധ രൂപത്തിലുള്ള വിമർശപഠനങ്ങൾ, മിത്തിക്ക് ഘടകങ്ങളുടെ സമഗ്രവും താരതമ്യ രൂപത്തിലുമുള്ള പഠനങ്ങൾ - മാറി വരുന്ന അഭിരുചികൾക്കും വർത്തമാനകാല വായനക്കാരൻ ഉന്നയിക്കുന്ന പുതിയ ചോദ്യങ്ങൾക്കും

പ്രതികരണങ്ങളായ പുനരാഖ്യാനങ്ങൾ ആണ് ഇവയെല്ലാം. സൃഷ്ട്യുന്മുഖരായ നമ്മുടെ എഴുത്തുകാർ, സമീപകാലങ്ങളിൽ എഴുതിയ പുനരാഖ്യാനങ്ങളുടേയും കഥ മറിച്ചൊന്നുമല്ല. ആഖ്യാനത്തിന്റെ ഒരു പുതിയ വായന, ഇപ്പോൾ, സാധ്യവും ആവശ്യവുമാണ്. ഇവ ഭാവിയിലുണ്ടാവാനിരിക്കുന്ന പുതിയ ആഖ്യാനങ്ങളുടേയും വായനകളുടേയും ഭാഗമാവുമെന്നതിന് യാതൊരു സംശയവുമില്ല. ഇതിഹാസസംബന്ധമായി, Prof. von Simonന്റേതുപോലെയുള്ള തുടർച്ചയായ ആഖ്യാനവിമർശനങ്ങളും, ആഖ്യാന ചരിത്ര ഗവേഷണങ്ങളും, ഒഴിച്ചുകൂടാനാവാത്ത, പലപ്പോഴും പ്രകാശം ചൊരിയുന്ന, ഭാഷാ പാണ്ഡിത്യത്തിന്റെ അടിസ്ഥാന ശിലകൾ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു. എന്തായാലും, ഈ ലേഖനം, ഒരു ഗവേഷണ പ്രബന്ധമാണെന്ന് അവകാശപ്പെടുന്നില്ല. മറിച്ച്, ശാസ്ത്രീയതയേക്കാൾ, അധികം, ഭാവനയ്ക്ക് മുൻതൂക്കം നൽകുന്ന സമീപനത്തോടെ, വിഷയം വ്യാഖ്യാനിക്കുന്ന ഒരു ശ്രമമാണിത്.

Alf Hiltebeitel എഴുതിയപോലെ മഹാഭാരതാസ്വാദനം, ആധുനിക യുഗത്തിലെ അതിന്റെ രണ്ടാമത്തെ മഹാചക്രഭ്രമണത്തിലൂടെ കടന്നു പോവുകയാണ്. താരതമ്യ മിത്തോളജിയും, ഇതിഹാസ ഘടനകൾക്കും, മിത്തുകൾക്കും തമ്മിലുള്ള ബന്ധങ്ങളും ആസ്പദമാക്കിയുള്ള Dumezilന്റെ ഉജ്ജ്വല പഠനങ്ങൾ തിരി കൊളുത്തിയവയാണ് ഇവയിൽ കുറച്ചെല്ലാം. Hiltebeitelന്റെ വാക്കുകളിൽ പറഞ്ഞാൽ ഈ ഇതിഹാസത്തിന് ഇതിന്റെ ഗായകരും കവികളും, അവരുടെ മൗലിക സങ്കൽപങ്ങളും, വിചാരങ്ങളും, ഏറെ സ്ഥിരതയുള്ള ആഖ്യാന മാദ്ധ്യമത്തിലൂടെ, ഒട്ടേറെ സ്ഥിരമായ പ്രതീകങ്ങളും, ആഖ്യാന വിഷയങ്ങളും അടങ്ങുന്ന ഒരു വസ്ത്രം നെയ്തെടുത്തതിൽ നിന്നുളവായ, പ്രത്യേകം എടുത്തു പറയേണ്ടതായ ആന്തര സംയോജനമുള്ളതായി കാണുന്നു. കൂടാതെ, ഈ വസ്തുത, ഇതിഹാസത്തിന്റെ ബിംബാത്മകതയെക്കുറിച്ചുള്ള അന്വേഷണങ്ങൾ, നിരന്തരം തെളിയിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇത് Hiltebeitel തന്നെ, Madeleine Biardeauവിന്റെ സംഭാവനകളുപയോഗിച്ചും, മുൻ പഠനങ്ങളെക്കാൾ, ഭാരതീയ ആത്മപാരമ്പര്യത്തോട് കൂടുതലടുപ്പമുള്ള അവഗാഢമായ വായനയുപയോഗിച്ചും, സവിസ്തരം പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്തായാലും, ഇതിഹാസത്തിന്റെ മിത്തിക്ക് ഘടകം, സർവവ്യാപകമാണെങ്കിലും, ആഖ്യാനത്തെപ്പോലെത്തന്നെ, കൂടുതൽ വിശാലമായ ഉദ്ദേശ്യത്തിന് ഉപയുക്തമാണ് - മതപരമായ വീക്ഷണത്തിലൂടെ വേണം ഇതിനെ വ്യാഖ്യാനിക്കാൻ. ഇതിൽ ഊന്നിക്കൊണ്ട്, James Fitzgerald ആശാവഹമായ ഒരു തുടക്കമിട്ടതായി തോന്നുന്നു.

കാവ്യമെന്ന നിലയിൽ, ഇതിഹാസത്തിന്റെ സമഗ്രപഠനം, പ്രധാനമായ ചിലതൊഴിച്ചാൽ, ഇപ്പോഴും ഒരു ഭാവിയജ്ഞമായി അവശേഷിക്കുന്നു. കാവ്യത്തിന്റെ വ്യത്യസ്ത ഘടകങ്ങളും, ഭാവങ്ങളും - മിത്തിക്ക്, പാവനം, മാനുഷികം, സദാചാരം, വർണ്ണനാത്മകം - യോജിപ്പുള്ള ഒരു സമാഹരണമായി ചേർന്നു നിൽക്കുന്നതെങ്ങനെ എന്നും, അപ്പോഴേക്കും പുരാതനമായിത്തീർന്ന വേദ പാരമ്പര്യം സമാഹരിച്ച്, മാറിയ തന്റെ വർത്തമാനകാലത്തെ പ്രകാശമാനമാക്കാൻ, ഈ ആഖ്യാനം എങ്ങനെ ഉപയോഗിക്കുന്നു എന്നും, എത്തിപ്പിടിക്കാൻ ഉദ്യമിക്കുന്ന ഭാവിയെ അതെങ്ങനെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു എന്നും, ദൈവികതയുടെ അനശ്വരതയുമായി ബന്ധം പുലർത്തി, മനുഷ്യന്റെ ഭൗതികത

എങ്ങനെ നില നിൽക്കുന്നു എന്നും, ഈ പഠനം വിശദീകരിക്കണം. എന്തെന്നാൽ, അരിസ്റ്റോട്ടിലിന്റെ നിർവചനമനുസരിച്ച്, ചരിത്രം കവിതയുടെ വിപരീതമാവുന്ന നിലയിൽ, ഇത് ഒരു ഇതിഹാസമല്ല. ചരിത്രം പ്രത്യേക സംഭവങ്ങൾ പ്രതിപാദിക്കുമ്പോൾ, കവിത, ഒരിക്കൽ എന്തു സംഭവിച്ചു എന്നതിനെക്കാളേറെ, എല്ലായ്പ്പോഴും സംഭവിക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി, സാർവലൗകിക തത്വം പ്രതിപാദിക്കുന്നു. കവിത, ഭൂതകാല ബോധത്തോടെ, മാനുഷികാവസ്ഥയെ, അതിന്റെ സങ്കീർണ്ണമായ പൂർണ്ണതയോടെ മനസ്സിലാക്കാൻ, ഭാവികാലത്തേക്ക് എത്തി നോക്കുന്നു. മറ്റെല്ലാ ആഖ്യാനങ്ങളേയും പോലെ, ഭാവിയിലേക്ക്, സജീവമായ എന്തോ ഒന്ന്, സംവേദനം ചെയ്യാൻ മാത്രം കവിത ഭൂതകാലത്തെക്കുറിച്ച് സംസാരിക്കുന്നു. മഹാഭാരതാരംഭത്തിലും, അന്ത്യത്തിലും, വ്യാസൻ ഇക്കഥ പറഞ്ഞുകൊടുത്ത തന്റെ ശിഷ്യരെപ്പറ്റി പറയുന്നു: നാരദൻ ഇക്കഥ ദേവന്മാരെ കേൾപ്പിച്ചു. അസിതദേവലൻ പിതൃക്കളെയും, വ്യാസ പുത്രനായ ശുകൻ ഗന്ധർവരെയും, യക്ഷരെയും, രാക്ഷസരെയും, വൈശമ്പായനൻ മർത്ത്യരെയും കേൾപ്പിച്ചു. ഈ വിശാലമായ മഹാസദസ്സിന്റെ വിദൂരമായ കോണുകളിലേക്ക് അയക്കാൻ ഉദ്യമിക്കുന്ന സന്ദേശം എന്താണ്? എന്തൊരാവശ്യം? എന്തു പ്രേരണ?

ഇപ്പോൾ മഹാഭാരതം പാശ്ചാത്യരുടെ ഭാവനയെ പിടിച്ചു പറ്റാൻ തുടങ്ങിയ നിലക്ക്, അരിസ്റ്റോട്ടിലിന്റെ കാവ്യമീമാംസയിൽ ശിക്ഷണം നേടിയ സാഹിത്യ തത്പരരായ പണ്ഡിതന്മാർ, അരിസ്റ്റോട്ടിൽ വിവരിച്ച നിലയിൽ കവിതയുടെ ആറു വശങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഈ ഇതിഹാസത്തെ ഭാവിയിലൊരുനാൾ പരിശോധിച്ചേക്കാം. (Poetics VI): രാഗം, സാഹിത്യം, പ്രേക്ഷ്യം, വിഷയം, കഥാപാത്രങ്ങൾ, പശ്ചാത്തലം, ചിന്താമൂലകം, സങ്കൽപം. ഈ അർത്ഥത്തിൽ, ഇതിഹാസത്തിന്റെ കേന്ദ്ര സങ്കൽപം, ആഗ്രഹങ്ങൾ, ആഗ്രഹപൂർത്തി വരുത്തുവാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെ പിന്തുടരൽ, നിയമങ്ങൾക്കും, തത്വങ്ങൾക്കും ഉള്ള മനുഷ്യന്റെ കീഴടങ്ങൽ, ലക്ഷ്യസിദ്ധി കൈവരിക്കാനുള്ള അവശ്യമായ നിബന്ധനകളായി വർത്തിക്കുന്ന നിയമസംഹിതകൾ എന്നിവയാൽ ഭരിക്കപ്പെടുന്ന മനുഷ്യാവസ്ഥയാണ്. അതിനുമപ്പുറം, ത്രിവർഗ്ഗ ചട്ടക്കൂടിനുമുപരിയായി വർത്തിക്കുന്ന ഉന്നത യാഥാർത്ഥ്യത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ബോധത്തിനു മാത്രമേ, ക്ലുപ്തവും മർത്ത്യവുമായ മനുഷ്യാവസ്ഥയ്ക്ക് അർത്ഥപൂർണ്ണത നൽകാൻ കഴിവുള്ളൂ. ഏറെ മുമ്പുണ്ടായ Otto Straussന്റെ പ്രാരംഭ പഠനങ്ങൾക്കു ശേഷം, കാവ്യത്തിന്റെ അവഗാഢമായ പഠനം നടക്കാനിരിക്കുന്നതേയുള്ളൂ (GSAI; 24, 1911, pp 309 ff). ഇതിഹാസത്തെ വ്യത്യസ്ത കോണുകളിൽ നിന്നു വീക്ഷിച്ച്, ഇതിലെ നായകന്മാരുടെ സ്വഭാവം മനസ്സിലാക്കി, ഇതിഹാസത്തിലെ നാലു പുരുഷാർത്ഥങ്ങളുടെ സങ്കീർണ്ണങ്ങളായ അപഗ്രഥനോപകരണങ്ങൾക്കും, സമീപകാല കാവ്യശാസ്ത്രത്തിലും, ഭാഷാ ശാസ്ത്രത്തിലുമുള്ള വികാരോഷ്മള നവീകരണങ്ങൾക്കും കൂടി ഇവിടെ ഉപയോഗമുണ്ടാവാം.

ഇതിഹാസത്തിന്റെ ആധുനിക വായനക്കാരൻ, ഇതിലെ കാലത്തിന്റെ ഭാഗത്തെപ്പറ്റിയുള്ള വീക്ഷണം, പ്രയോജനപ്രദമായി പഠിക്കാൻ ഇടയുണ്ട്. മനുഷ്യകാലവും പ്രപഞ്ച കാലവും, കാലത്തിന്റെ അതിവേഗം, പൂർണ്ണ നിശ്ചലതയിലേക്കുള്ള കാലത്തിന്റെ മന്ദഗമനം, കാലത്തിന്റെ അതി ശക്തമായ നീരാളിപ്പിടുത്തം, അതീതത്തിലേക്കുള്ള കാലത്തിന്റെ പുരോഗമനം, അനന്തമായ അതിന്റെ പരിണാമ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള ഉൺമയു

ടെ ഒരു നോട്ടം, കാലാഗമനം (ഒരാൾക്കതിനെ ബന്ധിക്കുകയോ, ബന്ധിക്കുന്നതിൽ പരാജയമടയുകയോ ചെയ്യാം). പ്രവചന കാലവും കഥാകാലവും ബന്ധപ്പെടുത്തി, നമുക്കതിനെ വീക്ഷിക്കാം; സംഭവങ്ങളിലും സംഭവർണ്ണനകളിലുമുള്ള കാലത്തിന്റെ ചുവടുമാറ്റങ്ങളും വഴിത്തിരിവുകളും, പൂർവ്വകഥനങ്ങളും ഒട്ടും കുറവല്ലാത്ത ഉത്തര കഥനങ്ങളും നമുക്ക് വീക്ഷിക്കാം. കാലം ഘടിപ്പിച്ച സമ്പ്രദായം മാത്രമല്ല ഇവിടെ പഠനാർഹം. ഈ ഭീമമായ ചട്ടകൂടിന്റെ നിർവചനത്തിൽ കാലം എങ്ങനെ അദ്ധ്യക്ഷം വഹിക്കുകയും നിയന്ത്രിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു എന്ന കാര്യവും ഒട്ടും അപ്രധാനമല്ല. ഗ്രന്ഥകർത്താവും, വക്താക്കളും കഥാപാത്രങ്ങളും പറയുന്നതിലും പ്രവർത്തിക്കുന്നതിലും നിഴലിക്കുന്ന കാവ്യത്തിലെ കാലബോധപരിശോധന, കാലം എന്ന വാക്കും അതിനോട് സമാനാർത്ഥമുള്ള മറ്റു വാക്കുകളും, ഇതിഹാസത്തിൽ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ള നാനാർത്ഥങ്ങളും കണക്കിലെടുക്കേണ്ടവയാണ്. മഹാഭാരതത്തിന്റെ ഭൂമിശാസ്ത്രം, മാനുഷികവും അമാനുഷികവുമായ വർഗ്ഗ സംസ്കാര ശാസ്ത്രം, അതിലെ വെളിപാടുകൾ, ദിവ്യതയുടെ വെളിപ്പെടുത്തലുകൾ എന്നിവയെക്കുറിച്ചുള്ള പഠനം, അതിലെ സ്ഥല ഘടന, കാലവും, കാലത്തിൽ മനുഷ്യന്റെ ബന്ധനവും, മനുഷ്യന്റെ കാലാതീതമായ വളർച്ചയുമായി എങ്ങനെ അടുത്ത ബന്ധം പുലർത്തുന്നുവെന്നു എന്നു വിശദീകരിക്കും. പലപ്പോഴും ദൂതന്മാർ, പ്രക്ഷേപകന്മാർ, കഥാവാഹകർ, മറ്റു ദൈവികവും, അർദ്ധദൈവികവും, രാക്ഷസീയവും, പൈശചികവുമായവർ, സന്നിഗ്ധഘട്ടങ്ങളിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട്, ഉപദേശങ്ങളോ, നിർദ്ദേശങ്ങളോ നൽകി, ചിലപ്പോൾ സംഭവഗതിയെ ചില പ്രത്യേക ദിശയിൽ തിരിച്ചു വിട്ടുകൊണ്ടോ, സംഭവങ്ങളിൽത്തന്നെ പങ്കെടുത്തുകൊണ്ടോ, സ്ഥലകാലങ്ങളുടെ തകർച്ചയ്ക്കു കാരണഭൂതരാവുന്നു. ഇവരിൽ പ്രധാനി സ്വയം ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്നെ; അന്യനായ ശിവൻ പല സന്ദർഭങ്ങളിലും അതിക്രമിച്ചു കടക്കുന്നു. ദൈവലോകത്തിനും മനുഷ്യലോകത്തിനും ഇടയിൽ, അക്ഷീണനായ സഞ്ചാരിയായ നാരദനാണ് മറ്റൊരാൾ. എന്നാൽ ഞാനേറ്റവും അഭികാമ്യനായി കാണുന്ന ഇതിഹാസകർത്താവായ വ്യാസന്റെ വ്യക്തിത്വവും ഭാഗവുമാണ് ഞാനിവിടെ ഹ്രസ്വമായെങ്കിലും പരിഗണിക്കാൻ ഉദ്യമിക്കുന്നത്.

ഒന്നാമതായി വ്യാസൻ, ഇതിഹാസ കർത്താവ് മാത്രമല്ല, ധൃതരാഷ്ട്രൻ, പാണ്ഡു, വിദുരൻ എന്നിവരുടെ ജന്മ ദാതാവുമാണു്. അതിനാൽ അദ്ദേഹം, തന്റെ കഥയിലെ പാത്രങ്ങളുടെ ഉൽക്കർഷത്തിൽ വ്യക്തിപരമായി തത്പരനുമാണു്. തന്റെ ആഖ്യാനത്തിന് രൂപീകരിച്ച കഥക്കനുസരിച്ച്, അവർ പ്രവർത്തിക്കുന്നതു കാണാൻ, അദ്ദേഹം ആശങ്കാകുലനുമാണ്. സത്യവാദി (സത്യം പറയുന്നയാൾ), ബ്രഹ്മവാദി എന്നീ സ്വകൽപനാമങ്ങളോട് കൂറു പുലർത്താനും, മഹാനായ വസിഷ്ഠന്റെ പിൻഗാമിയായ പരാശരമുനിയുടെയും, സത്യവതി(സത്യശീലമുള്ളവൾ)യുടെയും പുത്രനെന്ന തന്റെ സൽകീർത്തി നിലനിർത്താനും അദ്ദേഹം തത്പരനാണെന്നും നമുക്ക് പ്രതീക്ഷിക്കാം. “ ശ്രുതി ശ്രവിക്കാൻ അർഹതയില്ലാത്തവരുടെ” കർണ്ണപുടങ്ങളിൽ, എത്താനാണ് ഈ “ കൃഷ്ണവേദം” നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടത് എന്ന വസ്തുത, തന്റെ മാതാവ്, താണ ജാതിയിലെ ഒരു മുക്കുവസ്ത്രീയാണ് എന്നതിനോട് ബന്ധമില്ലത്തതൊന്നുമല്ല. തന്റെ കഥയ്ക്കു പിന്നിൽ അപ്രത്യക്ഷനാവുന്നതിന് പകരം, വ്യാസൻ, കഥയിൽത്തന്നെ പലതവണ കടന്നു വരുന്നു.

സംഭവ വിവരണങ്ങളിൽ വ്യാസൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന ഉദ്ദേശം മുപ്പതു സന്ദർഭങ്ങളുണ്ടെന്ന് ഞാൻ ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. "കഥ തുടരാനുള്ള ഒരു ഉപാധി"യെന്ന പോലെ, പലപ്പോഴും ഇത് "എവിടെ നിന്നോ" ആണു്, എന്നാൽ എല്ലായ്പ്പോഴുമല്ല. (van Buitenen ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച പോലെ) തന്റെ കഥാപാത്രങ്ങൾ ഒരു വിഷമ സന്ധിയെ നേരിടുമ്പോൾ, ചിലപ്പോൾ അദ്ദേഹം, ഒരൽപം ഉപദേശവുമായി പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. പാണ്ഡവരുടെ ഒന്നാമത്തെ നാടു കടത്തലിൽ, അദ്ദേഹം അവരെ ഏകചക്രയിലേക്ക് കൊണ്ടു പോയി, ഒരു മാസത്തിനു ശേഷം താൻ മടങ്ങിവരുന്നതു വരെ, ഒരു ബ്രാഹ്മണ ഗൃഹത്തിൽ താമസിക്കാൻ അവരോട് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. യഥാസമയം മടങ്ങി വന്ന്, ദ്രൗപദീ സ്വയംവരത്തിൽ പങ്കെടുക്കാൻ അദ്ദേഹം അവരെ ഉപദേശിക്കുന്നു. (അവർ ബ്രാഹ്മണരുടെ വേഷത്തിലാണ് പോകുന്നത്). വീണ്ടും യാത്രയിൽ അവരെ അനുഗ്രഹിക്കാനും, അവരുടെ യാത്ര ഉറപ്പു വരുത്താനും, വ്യാസൻ വരുന്നു. അർജ്ജുനൻ ദ്രൗപദിയെ നേടിയ ശേഷം, അവളുടെ വധൂപദവിയെക്കുറിച്ചുള്ള വിവാദം തീരുമാനിക്കാൻ, അവൾ എന്തു കൊണ്ട് എല്ലാ പാണ്ഡവരുടേയും പതിയാകണമെന്നും, യഥാർത്ഥത്തിൽ ദ്രൗപദിയും പാണ്ഡവരും ആരാണെന്നും, രഹസ്യമായി അവളുടെ പിതാവിനോട് വിശദീകരിക്കാനും വ്യാസൻ വീണ്ടും വരുന്നു. അവരെല്ലാം തന്റെ നിർദ്ദേശമനുസരിക്കുന്നു എന്ന് അദ്ദേഹം ഉറപ്പു വരുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

യുധിഷ്ഠിരന്റെ രാജസൂയ യജ്ഞത്തിൽ കർമ്മങ്ങൾ നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട്, വ്യാസൻ ബ്രഹ്മാവായി പങ്കെടുക്കുന്നു. എന്നാലദ്ദേഹം തുടർന്നുള്ള നിർഭാഗ്യ സംഭവങ്ങളിൽ നിഷ്പക്ഷനായി നിൽക്കുന്നു. പാണ്ഡവർ തങ്ങളുടെ പതിമൂന്നു കൊല്ലത്തെ വനവാസത്തിനായി വിട പറയുമ്പോൾ, ദുര്യോധനനെ അയാളുടെ ദുരുദ്ദേശങ്ങളിൽ നിന്നും പിന്തിരിപ്പിച്ച് കൗരവരെ സമ്പൂർണ്ണ നാശത്തിൽ നിന്നും രക്ഷിക്കാൻ വ്യാസൻ ധൃതരാഷ്ട്രനോട് അപേക്ഷിക്കുന്നു. പിന്നീട് വരാനിരിക്കുന്ന മഹായുദ്ധത്തിൽ, ആവശ്യമായ എല്ലാ ദിവ്യായുധങ്ങളും അർജ്ജുനന് ലഭിക്കുന്നു എന്ന് ഉറപ്പു വരുത്താൻ വ്യാസൻ വീണ്ടും വരുന്നു. ഇന്ദ്രസഭയിൽ, അർജ്ജുനന്റെ ഹ്രസ്വമായ സ്വർഗ്ഗവാസത്തിനിടയിൽ, യുധിഷ്ഠിരനെ തന്റെ തീർത്ഥയാത്രയ്ക്ക് അനുഗ്രഹിക്കാനും, അർജ്ജുനന് സ്വർഗ്ഗത്തിൽ സൗഖ്യമാണെന്ന് യുധിഷ്ഠിരന് ഉറപ്പു വരുത്താനും വ്യാസൻ വീണ്ടും വരുന്നു. പാണ്ഡവർ പതിനൊന്നു കൊല്ലം വനവാസം ചെയ്ത ശേഷം, യുധിഷ്ഠിരനെ നൈരാശ്യത്തിൽ നിന്ന് ഉണർത്താനും, പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാനും , അയാളുടെ അന്തിമ വിജയം പ്രവചിക്കാനും വ്യാസൻ വീണ്ടും വരുന്നു. ദുരിതം മുൻകൂട്ടി അനുഭവിക്കാതെ സമൃദ്ധി ആസ്വദിക്കുന്നത് മർത്ത്യർക്ക് വിധിച്ചതല്ല എന്നദ്ദേഹം പറയുന്നു. തന്റെ അനുവാദത്തോടെ, സഞ്ജയൻ ധൃതരാഷ്ട്രർക്ക് കൃഷ്ണന്റെ ദൈവികസ്വഭാവം വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിന് സാക്ഷിയാകാൻ വ്യാസൻ വീണ്ടും എത്തുന്നു. ദുര്യോധന സന്നിധിയിൽ, കൃഷ്ണന്റെ ദിവ്യത്വം പ്രകടമാവുന്നത് കാണാനും വ്യാസനുണ്ട്. പതിനെട്ടു ദിവസം നീണ്ടു നിന്ന യുദ്ധത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ സഞ്ജയന്, തന്റെ അന്ധ രാജാവിന് യുദ്ധസംഭവങ്ങൾ വർണ്ണിക്കാൻ കഴിവു നൽകിയ "ദിവ്യദൃഷ്ടി"യേകാനും, ധൃതരാഷ്ട്രനാഗ്രഹിച്ചാൽ അപ്പോഴും തടയാവുന്ന, വരാനിരിക്കുന്ന ഭീകരനാശത്തെപ്പറ്റി, അവസാനത്തെ താക്കീത് നൽകാനും വ്യാസനെത്തുന്നു. അഭിമന്യു വധാനന്തരം, ദുഃഖ നിമഗ്നനായ

യുധിഷ്ഠിരനു മുന്നിൽ, മൃത്യു രഹസ്യത്തേയും, ആവശ്യത്തേയും വിശദീകരിക്കാൻ വ്യാസൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. ഘടോൽക്കചനെ കർണ്ണൻ വധിച്ച ശേഷം, അർജ്ജുനനെ കൊല്ലാൻ കരുതി വെച്ച അജയ്യമായ ആ ആയുധം, ആ രാക്ഷസനെ ഹനിക്കാൻ ഉപയോഗിച്ചത് എത്ര നന്നായി എന്ന് യുധിഷ്ഠിരനോട് വിശദീകരിക്കാനും വ്യാസൻ വരുന്നു. അർജ്ജുനന് എതിരെ അശ്വത്ഥാമാവ് തൊടുത്തു വിട്ട ദിവ്യായുധത്തിന്റെ പരാജയം, അർജ്ജുനന്റെ ശരിയായ ബ്രഹ്മാസ്ത്രപ്രയോഗത്താൽ എങ്ങനെ സംഭാവ്യമായി എന്നും അർജ്ജുനനും ശിവ സംരക്ഷിതനാണ് എന്നും വിശദീകരിക്കാൻ യുദ്ധഭൂമിയിലെ വ്യാസസാന്നിദ്ധ്യത്തിന് മറ്റൊരു സന്ദർഭം ഒരുക്കുന്നു. പിന്നീട് അശ്വത്ഥാമാവ് ഈ മാരകാസ്ത്രം വീണ്ടും തെറ്റായി പ്രയോഗിച്ചപ്പോഴും, അർജ്ജുനൻ അതിനെ തടഞ്ഞപ്പോഴും വിശദീകരിക്കാനും, കൃഷ്ണന്റെ സഹായ വാഗ്ദാനത്തോടെ ആ വിഷമ പ്രശ്നത്തിന് പരിഹാരം കണ്ടെത്താനും, നാരദനോടൊപ്പം വ്യാസൻ വീണ്ടും വരുന്നു. മുമ്പ്, സഞ്ജയനെ കൊല്ലുന്നതിൽ നിന്നും സാത്യകിയെ പിന്തിരിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്, വ്യാസൻ യുദ്ധത്തിൽ തികച്ചും പ്രാവർത്തികമായി പങ്കെടുക്കുകയും ചെയ്തു.

ദ്വീപസമാനനായ, അസംഗനും എന്നാൽ, ദയാലുവും ആയ, സ്വാന്തനിപ്പിക്കാൻ മുന്നിലെത്തുന്ന, സമാധാനിപ്പിക്കാൻ മുൻകൈയെടുക്കുന്ന, സ്വന്തം സൃഷ്ടികളായ കഥാപാത്രങ്ങളെ ഉപദേശിക്കാനെത്തുന്ന (ഉദാഹരണങ്ങളായി തങ്ങളുടെ മക്കൾ യുദ്ധത്തിൽ കൊല്ലപ്പെട്ട ശേഷം, ധൃതരാഷ്ട്രരേയും ഗാന്ധാരിയേയും; രാജധർമ്മപരിപാലനത്തിന് യുധിഷ്ഠിരനേയും), താനവരെ വെറുതെ കളിപ്പിക്കുകയല്ല എന്ന് അവരോട് വിശദീകരിക്കാനെന്ന പോലെ അവരുടെ എല്ലാ വിഷമങ്ങൾക്കുമപ്പുറം അവസാനം എല്ലാം ശരിയാകുമെന്ന് അവരെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്ന ഈ ദ്വൈപായനനെങ്ങനെയുള്ള ഗ്രന്ഥകർത്താവാണ്? അശ്വമേധയാഗത്തിനാവശ്യമായ സ്വർണ്ണം എവിടെയുണ്ട് എന്ന് യുധിഷ്ഠിരനെ അറിയിക്കാൻ വ്യാസൻ മടങ്ങി വരുന്നു. ശരിയായ സമയത്ത് യാഗം തുടങ്ങാൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. യാഗസമാപ്തിയിൽ, ഈ ഭൂമിയെ പൂർണ്ണമായി ദക്ഷിണയായി, യുധിഷ്ഠിരൻ വ്യാസന് നൽകുന്നു. എന്നാൽ പുരോഹിതന്മാർക്കു നൽകേണ്ട സ്വർണ്ണത്തിനു പകരമായി ഭൂമി രാജാവിന് തിരിച്ചു നൽകപ്പെടുന്നു. യുധിഷ്ഠിരൻ രാജ്യഭാരമേറ്റ് പതിനഞ്ചു വർഷങ്ങൾക്കു ശേഷം, തനിക്കും ഗാന്ധാരിക്കും രാജ സൗഭാഗ്യങ്ങളുപേക്ഷിച്ച് വാനപ്രസ്ഥം സ്വീകരിക്കാൻ സമയമായി എന്നു ധൃതരാഷ്ട്രർ തീരുമാനിച്ചു. തൽസമയം വ്യാസൻ ആഗതനായി, അവരെ അതിനനുവദിക്കാൻ യുധിഷ്ഠിരനോടു നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. പിന്നീട് താൻ സ്വയം, പാണ്ഡവരാൽ അനുഗതനായി അവരുടെ സുഖക്ഷേമമന്വേഷിക്കാൻ, അവരുടെ ആശ്രമത്തിലേക്കു പോകുന്നു. അവിടെ അദ്ദേഹം യുദ്ധത്തിൽ അവശേഷിച്ചവർക്ക് യുദ്ധത്തിൽ ഹതരായ തങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ടവരേയും, ബന്ധുക്കളേയും കണ്ടുമുട്ടാനുള്ള ദർശനാഭൂതിയേകുന്ന മഹാത്ഭുതം സംഭാവ്യമാക്കുന്നു. വ്യാസൻ അന്യർക്ക് അദൃശ്യ വസ്തുതകൾ കാണാനുള്ള ദിവ്യദൃഷ്ടി നൽകുന്ന മൂന്നാമത്തെ അവസരമാണിത്. ഇത്തവണ വർത്തമാനകാലത്തുള്ളതു പോലെ ഭൂതകാലം കാണാൻ - രണ്ടാം തവണ നേരത്തെ പരാമർശിച്ച, സഞ്ജയന് നൽകിയ ദിവ്യദൃഷ്ടി - അതായത് മറ്റൊരിടത്തു നടക്കുന്ന സംഭവങ്ങൾ കാണാനുള്ള കഴിവ്.

വൈശമ്പായനൻ, ജനമേജയനു പറഞ്ഞു കൊടുത്തതു പോലെ, ഇതിഹാസ കർത്താവിന്റെ ഓരോ ഇടപെടലുകളും ഒരു സൂക്ഷ്മ പരിശോധനയ്ക്കു വിധേയമാക്കേണ്ടതാണ്. എന്നാൽ വ്യാസന്റെ ഒന്നാമത്തെ ദിവ്യദൃഷ്ടിദാനം (ഇത്തവണ യുധിഷ്ഠിരനും, യുധിഷ്ഠിരൻ വഴി അർജ്ജുനനും) കുറച്ചുകൂടി ആഴത്തിൽ അന്വേഷിക്കാൻ ഞാനിഷ്ടപ്പെടുന്നു. പാണ്ഡവർ, അവരുടെ സുദീർഘമായ വനവാസത്തിന്റെ ഒന്നാം ഘട്ടം, ദ്വൈതവനത്തിൽ ചിലവഴിച്ചു. തദവസരം, “ബ്രാഹ്മണത്വം അതിന്റെ അതുല്യമായ ഉൾക്കാഴ്ചയോടും, ക്ഷത്രിയത്വം അതിന്റെ അതുല്യമായ കായബലത്തോടും” (van Buitenen) സഹവസിച്ചു. കൗരവരുടെ ദുർവൃത്തികൾ നിമിത്തം, പാണ്ഡവർ നൈരാശ്യത്തിലും ദുഃഖത്തിലും ആഴ്ന്ന്, നിയമാനുസൃതമായി അവരുടേതായത്, എപ്പോഴെങ്കിലും തിരിച്ചു നേടാനുള്ള ആശ കൈവെടിഞ്ഞ നിലയിലാണ്. ദ്രൗപദിയും ഭീമനും ഇതിനെക്കുറിച്ചെന്തെങ്കിലും ചെയ്യണമെന്ന് വാദിക്കുന്നു. എന്നാൽ, അവർ തക്ക സമയത്തിനായി കാത്തു നിന്നേ പറ്റൂ എന്ന് യുധിഷ്ഠിരൻ മറുപടി പറയുന്നു; എല്ലാവരും വേണ്ടവണ്ണം തയാറെടുക്കേണ്ടതുണ്ട്, പക്ഷേ എങ്ങനെ എന്ന് യുധിഷ്ഠിരന് അറിയില്ല. ആ നിമിഷത്തിൽ, വ്യാസൻ, “മഹാമുനി, മഹായോഗി, യോഗസിദ്ധാന്തങ്ങളുടെ കരകണ്ട മഹാ യോഗി” വന്നെത്തുന്നു. യുധിഷ്ഠിരനെ പ്രതിസ്മൃതി എന്ന, വിജയത്തിന്റെ മൂർത്തിമദ്ഭാവമായ വിദ്യ, അഥവാ ജ്ഞാനം, പഠിപ്പിക്കാൻ അദ്ദേഹം വാഗ്ദാനം ചെയ്യുന്നു.

വ്യാസൻ യുധിഷ്ഠിരനോട് പറയുന്നു. “ഭാഗ്യം നിനക്കനുകൂലമായി വർത്തിക്കുന്ന സമയം വന്നെത്തിയിരിക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ, ഈ വിദ്യ നിന്നിൽ നിന്നു ലഭ്യമായ ശേഷം, അർജ്ജുനൻ അതിനെ തികച്ചും ഫലവത്തായി ഉപയോഗിക്കും. അർജ്ജുനൻ ദേവലോകത്തേക്കു പോകട്ടെ. തന്റെ സൽക്കർമ്മങ്ങളും ധീരതയും നിമിത്തം, അർജ്ജുനന് അവരെ കാണാൻ കഴിയും. എന്തെന്നാൽ, നാരായണസഖാവായ മഹാഋഷി നരൻ ആണയാൾ. ദേവന്മാരിൽ നിന്ന് ദിവ്യായുധങ്ങൾ നേടിയ ശേഷം, അയാൾ സത്കൃത്യങ്ങൾ നിറവേറ്റും.” പിന്നീട് യുധിഷ്ഠിരൻ ഈ വിദ്യ സ്വീകരിക്കുന്നു. ശ്രദ്ധയും അഭ്യാസവും ഉപയോഗിച്ച് ആ പുണ്യ മന്ത്രം (ബ്രഹ്മം) നില നിർത്തുന്നു. (III. 37, 20-36). വ്യാസോപദേശമനുസരിച്ച് പാണ്ഡവർ കാമ്യകവനത്തിലേക്കു പോകുന്നു. അവിടെ തക്ക സമയത്ത് അർജ്ജുനനെ മാറ്റി നിർത്തി യുധിഷ്ഠിരൻ പറയുന്നു. “ നീ എന്തു ചെയ്യേണ്ടതുണ്ടോ അതിന്റെ സമയം വന്നെത്തി. ദ്വൈപായനനിൽ നിന്ന് ഞാൻ സർവ്വ പ്രപഞ്ചത്തേയും പ്രകാശമാനമാക്കുന്ന, എല്ലാറ്റിനേയും ദൃഷ്ടിഗോചരമാക്കുന്ന (van Buitenenന്റെ മൊഴിമാറ്റത്തിലേതു പോലെ, ദർശനം സൃഷ്ടിക്കുന്നതല്ല) ഒരു ഉപനിഷത്ത് അഥവാ രഹസ്യ ജ്ഞാനം നേടിയിട്ടുണ്ട്. ഈ മന്ത്രം കൈക്കൊണ്ട ശേഷം, ഏകാഗ്ര മനസ്സോടെ, ദേവാനുഗ്രഹം നേടുക. ദീക്ഷയെടുത്ത് ഇന്ദ്ര ദർശനത്തിനായി ഇന്നു തന്നെ പുറപ്പെടുക ” (III 38, 1-12).

ആഖ്യാനത്തിൽ പിന്നീടധികമൊന്നും വിശദീകരിക്കാത്ത ഈ “ പ്രതിസ്മൃതി”യുടെ അർത്ഥമെന്ത്? ഈ വാക്കിന്റെ നിഘണ്ടുവിലെ അർത്ഥം പുനഃസ്മരണ (മാനസികമായി ഒരു വസ്തുവിലേക്ക് തിരിയുക, അടുക്കുക) എന്നത്രേ. van Buitenen ഒരു തരത്തിലുള്ള മന്ത്രജാലമായി ഇതിനെ മൊഴിമാറ്റം ചെയ്യുന്നു. ഇത് ഒരുവിധത്തിൽ അപര്യാ

പ്തമാണ്; ഇതിഹാസത്തിലും ഋഗ്വേദസൂക്തങ്ങളിലും പല തവണ രാക്ഷസരുടേയോ, ഗന്ധർവന്മാരുടേയോ, മന്ത്രജാലവും, ദേവന്മാരെ ആവാഹനം ചെയ്യാനുപയോഗിക്കുന്ന പുണ്യ മന്ത്രങ്ങളും തമ്മിലുള്ള വ്യക്തവും അനന്യവുമായ വ്യത്യാസം കണക്കിലെടുത്താൽ. van Buitenenന്റെ മൊഴിമാറ്റത്തിന്റെ വിമർശനത്തിൽ, Hiltebeitel മാന്ത്രികം, മന്ത്രജാലം തുടങ്ങിയ വാക്കുകളോട് van Buitenenനുള്ള താൽപര്യം എടുത്തു പറയുന്നുണ്ട്. വിദ്യ, ഉപനിഷത്ത്, ബ്രഹ്മം (Paul Thieme പുണ്യ സംയോഗം എന്നു മൊഴിമാറ്റം ചെയ്യുന്നു), ഇവയൊക്കെ ഒരു വേദ പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഉത്ഭവിച്ച്, ദാർശനികമായ ഉൾക്കാഴ്ച പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു; വസ്തുക്കളുടെ സത്യാവസ്ഥ ദർശിക്കാൻ ഇത് സഹായിക്കുന്നു. വാക്കിന്റെയോ, ഭാഷയുടേയോ, ശക്തിയെ ബ്രഹ്മം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. പ്രത്യേകിച്ച് വേദമന്ത്രം, വസ്തുതകളെ പ്രത്യക്ഷമാക്കി, അവയുടെ യഥാർത്ഥസ്വഭാവം വെളിവാക്കുന്നു. ഇത്തരുണത്തിൽ, പ്രതിസ്മൃതി എന്നാൽ, യാഥാർത്ഥ്യത്തോടുള്ള സമീപനം, വസ്തുതകളെ അത് വെളിവാക്കുന്ന വാക്കുകളിലൂടെ യാഥാർത്ഥ്യമാക്കി, തത്സമയം തന്നെ, ആ യാഥാർത്ഥ്യത്തെ നമ്മെ സമീപിക്കാനും സ്വയം വെളിവാക്കാനും പ്രേരിപ്പിക്കൽ എന്നൊക്കെ വിവക്ഷിക്കാം. ഈ വാക്ക്, ക്രിയാരൂപത്തിൽ (പ്രതിസ്മരേതം) ഒരൊറ്റത്തവണ ഋഗ്വേദത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നത് ഞാൻ കണ്ടെത്തിയിട്ടുണ്ട് (VII 104 7). ഇന്ദ്രനേയും സോമനേയും കൂട്ടായി അഭിസംബോധന ചെയ്യുന്ന വസിഷ്ഠന്റെ ഒരു സൂക്തമാണിത്. ആ ദേവന്മാരോട് പെട്ടെന്നുതന്നെ പ്രത്യക്ഷരായി, മനുഷ്യരുടെ തപസ്വാദ്ധ്യായാനുഷ്ഠാനങ്ങളെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തുകയും, ബലികർമ്മങ്ങളെ തടസ്സപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്ന രാക്ഷസരെ നശിപ്പിച്ച് മർത്ത്യരെ സംരക്ഷിക്കാൻ അർത്ഥിക്കുന്ന ഒരു സൂക്തം. തിന്മ, ചതി, ദുഷ്കർമ്മങ്ങൾ എന്നീ ദുഃശക്തികളെ നശിപ്പിക്കാൻ, ഉരുവിടേണ്ട ഋഗ്വേദത്തിലെ രക്ഷോഘ്ന മന്ത്രങ്ങളിൽ ഒന്നാണീ മന്ത്രം. സായണഭാഷ്യമനുസരിച്ച്, പ്രതിസ്മൃതി കൊണ്ട് ഇവിടെ അർത്ഥമാക്കുന്നത്, ദേവന്മാരോട് വന്നെത്താനുള്ള അപേക്ഷയാണ്. (പ്രതിസ്മരേതം എന്നത് അഭിഗച്ഛതാം (വന്നെത്തിയാലും) എന്ന് സായണൻ വിശദീകരിക്കുന്നു.). താൻ പഠിച്ച ബ്രഹ്മത്തിലൂടെ, അർജ്ജുനൻ അവരെ സമീപിച്ചതിന് പ്രതികരണമായി, മഹാഭാരതത്തിൽ, അർജ്ജുനനെ സമീപിക്കുന്നത് തീർച്ചയായും ഇന്ദ്രനാണ്, തുടർന്ന് ശിവനും. ഈ വാക്കടങ്ങിയ സൂക്തം, പാണ്ഡവർ വന്നെത്തിയ അവസ്ഥയെ യതാതഥം പ്രതിഫലിക്കുന്നു. രാക്ഷസരുടെ അംശാവതാരങ്ങളായ കൗരവരാലവർ പീഡിതരാകുന്നു. അവരുടെ ദുശ്ചെയ്തികളെ നേരിട്ട് പരാജയപ്പെടുത്താൻ, ദേവന്മാരുടെ അനുഗ്രഹത്തോടെ, ദേവന്മാരുടെ അംശാവതാരങ്ങൾ എന്ന തങ്ങളുടെ യഥാർത്ഥരൂപം തക്കസമയം കൈവരിക്കണം. തന്റെ രാജസൂയ യജ്ഞം ആരംഭിക്കുന്നതിനു മുമ്പും, (ഇത്തവണ ബ്രഹ്മവാദിയായ വ്യാസനിൽ നിന്ന് നേരിട്ട്) യുധിഷ്ഠിരൻ ദീക്ഷയെടുത്തതു പോലെ, ദേവന്മാരോട് നേരിട്ട് സമ്പർക്കം പുലർത്താൻ കഴിവു നൽകുന്ന യജ്ഞം തുടങ്ങുന്നതിന് മുമ്പ്, അർജ്ജുനനും ദീക്ഷയെടുക്കുന്നു. കേന്ദ്രക്രതു അഥവാ യുദ്ധയജ്ഞം (പിന്നീട് കർണ്ണൻ കൃഷ്ണനോട് സംസാരിച്ച വാക്കുകളിൽ, ആ യുദ്ധത്തിൽ താൻ സ്വയം ഹോതാവാണ്) ചെയ്യുന്നതിന് പാണ്ഡവരെ ഒരുക്കുന്നു. വ്യാസൻ നൽകിയ ഈ ദിവ്യവിദ്യ മാന്ത്രികമല്ല എന്ന വസ്തുത ആദിപർവത്തിലെ ഒരു സംഭവത്തിനോടുള്ള ഒരു ഹ്രസ്വമായ സൂചനയിൽ നിന്ന് വ്യക്തമാണ്. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, ഒരു യഥാർത്ഥ *മാന്ത്രികവിദ്യ* യുദ്ധം ചെയ്യാനുള്ള

ആയുധമെന്ന നിലയിൽ ഒരു ഗന്ധർവ്വൻ അർജ്ജുനന് പഠിപ്പിക്കുന്നു; ദിവ്യായുധമായുള്ള, മാന്ത്രികവിദ്യയുടെ വ്യത്യാസം ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അംഗാരപർണ്ണ ഗന്ധർവ്വൻ, ഈ വാക്കുകളോടെ, അർജ്ജുനനെ പഠിപ്പിക്കുന്ന ചാക്ഷുസി വിദ്യ ആണിത്. "മനു സോമനും, സോമൻ വിശ്വാവസുവിനും, വിശ്വാവസു എനിക്കും തന്ന ദർശനമന്ത്രജാലമാണിത്. ഈ മന്ത്രമുപയോഗിച്ച്, ത്രിലോകങ്ങളിൽ താൻ കാണാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ആരേയും ഒരാൾക്ക് കാണുവാൻ കഴിയും., തന്റെ ഇച്ഛാനുസരണം, ഏതു പ്രകാരത്തിലും." (I. 158. 40-42) വസിഷ്ഠന്റെ പരമ്പരയിലെ ഒരു ഋഷിയാണ് വ്യാസൻ - ദേവന്മാരിൽ നിന്ന് അൽപം താഴെ, എന്നാൽ സാധാരണ മർത്ത്യരിൽ നിന്ന് ഉയർന്ന്. തീർച്ചയായും ഗ്രന്ഥകർത്താവെന്ന നിലയിലും, ദർശനാനുഭവത്തിന്റെ പരമഗുരുവാണദ്ദേഹം. ഈ അനുഭവം പലപ്പോഴും അദ്ദേഹം മറ്റുള്ളവർക്കും പങ്കിട്ടനുഭവിക്കാൻ അനുവദിക്കുന്നു.

ഇതിഹാസത്തിലെ ഏറ്റവും ഹൃദയസ്പർശിയായ രംഗങ്ങളിലൊന്നിൽ, (XVI.9) എല്ലാം കഴിഞ്ഞ ശേഷം, ആ മഹായജ്ഞം അതിന്റെ അവസാനത്തെ വഴിപാടുകളും കൈക്കൊണ്ട ശേഷം, ഏകനായി, തന്റെ ആശ്രമത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന നിലയിൽ, നാം ദ്വൈപായനനെ അവസാനമായി കാണുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വേർപാടിനു ശേഷം, വ്യഥിതനായി, യുദ്ധം ചെയ്യാനുള്ള തന്റെ എല്ലാ ശക്തിയും കഴിവും നഷ്ടപ്പെട്ട നിലയിൽ, നിരാശയിലാഴ്ന്ന അർജുനൻ, തന്റെ അവസാനത്തെ ആശ്രയമെന്ന നിലയ്ക്ക്, വ്യാസന്റെ ആശ്രമത്തിൽ പോയി, മുനിയുടെ മുന്നിൽ, ലളിതമായ ഈ വാക്കുകളോടെ നിൽക്കുന്നു. "ഞാൻ അർജ്ജുനൻ." വ്യാസൻ അയാളെ സ്വാഗതം ചെയ്ത് ഇരിക്കാൻ പറയുന്നു. ഈ ദൈന്യാവസ്ഥയ്ക്ക് കാരണമെന്തെന്ന് അന്വേഷിക്കുന്നു. അർജ്ജുനൻ കഥയെല്ലാം ആ മഹാമുനി - തന്റെ സൃഷ്ടികർത്താവ്, തന്റെ ഗ്രന്ഥകർത്താവ് - യോടു് പറയുന്നു: യാദവനാശം, കൃഷ്ണവിയോഗം, സ്വന്തം അവമതി. പിന്നീടയാൾ പറയുന്നു:"കൃഷ്ണൻ വിട പറഞ്ഞു എന്നു കേട്ട നിമിഷം മുതൽ എനിക്കു ചുറ്റും അന്ധകാരമല്ലാതെ മറ്റൊന്നുമില്ല. ഈ ലോകത്തിലെ എന്റെ എല്ലാ ആധാരങ്ങളും നഷ്ടപ്പെട്ടു. ജീവിക്കാൻ എനിക്കൊട്ടും ആഗ്രഹമില്ല. എനിക്കുത്തമം എന്തെന്ന് ദയവായി പറഞ്ഞു തരൂ". വ്യാസൻ അയാളോടു് ദുഃഖിക്കാതിരിക്കാൻ പറയുന്നു; എന്തെന്നാൽ, ഇതെല്ലാം വിധിച്ചതായിരുന്നു. അന്നേരം, ഈ കൃഷ്ണൻ ആദ്യമായി മറ്റേ കൃഷ്ണനെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുന്നു:" അദ്ദേഹത്തിന്, ആ ത്രൈലോക്യനാഥന്, ഈ സർവ്വനാശം തടുക്കാമായിരുന്നു; എന്നാലദ്ദേഹം അത് വേണ്ടെന്നു വെച്ചു. അദ്ദേഹം, നിന്നോടുള്ള സ്നേഹം കൊണ്ടു മാത്രം, നിന്റെ സഖിയും വഴികാട്ടിയുമായ പൗരാണിക ഋഷി നാരായണൻ ആയിരുന്നു. ഇക്കാലം, തന്റെ ഭൂലോക കർമ്മം പൂർത്തിയായതിനാൽ, അദ്ദേഹം തിരിച്ചു പോയി. നിനക്കും നിന്റെ സഹോദരന്മാർക്കും വിട പറയേണ്ട സമയം ആഗതമായി. അതാണ് നിങ്ങൾക്ക് ഉത്തമം." ഉത്സാഹിയായ ഒരു ജീവിയെന്ന നിലയിൽ, തന്റെ സ്വന്തം സത്തയുടെ അടിസ്ഥാനമായ നാരായണനിലൂടെ, മനുഷ്യൻ നരനായിത്തീരുന്നു. ഒന്നിൽ രണ്ടായ ഇവർ തമ്മിലുള്ള ബന്ധം വിവരിച്ചു തീർന്ന നിലയ്ക്ക്, ഗ്രന്ഥകർത്താവും വാശേവതയുടെ സേവകൻ എന്ന തന്റെ നില കൈവെടിയുന്നു; നിശ്ശബ്ദനായി ധ്യാനിക്കുന്ന മുനി എന്ന തന്റെ ശരിയായ അവസ്ഥയിലേക്ക് തിരിച്ചുപോ

കുന്നു. തന്റെ സൃഷ്ട്യുന്മുഖ ഭാവന ഉപയോഗിച്ച് - നമുക്കു ഇതിനെ പ്രതിസ്മൃതി, വസ്തുതകളുടെ സത്യാവസ്ഥ കാണാനും, അവയുടെ സത്യാവസ്ഥയ്ക്ക് രൂപം നൽകാനുമുള്ള കഴിവ് എന്നു വിളിക്കാമോ? - അദ്ദേഹം, കർത്താവെന്ന നിലയിൽ, തന്റെ വരുതിയിൽ പെടാതെ, തന്റെ നിലയെ അതിലംഘിക്കുന്ന കൃഷ്ണനെന്ന യാഥാർത്ഥ്യത്തെ മാത്രം ഒഴിച്ച്, തന്റെ ആഖ്യാനത്തിനും, കഥാപാത്രങ്ങൾക്കും രൂപം നൽകി. തന്റെ കാലത്ത് സംഭവിച്ചതെന്തെന്ന് വിവരിച്ചുകൊണ്ടു, എല്ലായ്പ്പോഴും എന്താണുള്ളതെന്ന് മനുഷ്യന്റെ ഈ ലോക അസ്തിത്വം എന്താണെന്ന് തുറന്നു കാണിക്കാൻ അദ്ദേഹം ഉദ്യമിക്കുന്നു. ക്ഷണികതയുടെ ഭാവിമാനമായി നമുക്ക് എന്തുകൊണ്ട് പ്രതിസ്മൃതിയെ പരിഗണിച്ചുകൂടാ? ഉണ്ടായിരുന്നതിന്റെ സ്മരണയാണ് അനുസ്മൃതിയെങ്കിൽ, ഭാവിയിൽ നമുക്കു നേരെ വരുന്നതിന്റെ സൂചനയായി, ഉണ്ടായിരുന്നതിൽ നിന്നും, ഉണ്ടാവാനുള്ളതിൽ നിന്നും അന്യമായി, തികച്ചും പുതിയ ഒരു അനുഭവമായി, പ്രതിസ്മൃതിയെ എന്തുകൊണ്ട് കണക്കാക്കിക്കൂടാ?

പരേതനായ J. A. B. van Buitenenന്റെ വാക്കുകളിൽ, കൃഷ്ണദ്വൈപായനൻ, "ഒരു തരത്തിലുള്ള പ്രപഞ്ച മാതുലൻ" മാത്രമാണോ? വാസ്തവത്തിൽ, ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ മാതൃകയിൽ, പ്രപഞ്ചകർത്താവു തന്നെയല്ലേ അദ്ദേഹം? തന്റെ കഥയോടും കഥാപാത്രങ്ങളോടും വായനക്കാരോടും അദ്ദേഹം വിചിത്രമായ ബന്ധം പുലർത്തുന്നു. ഈ പ്രത്യേക സന്ദർഭത്തിൽ, അദ്ദേഹം വായനക്കാരന്റെ മുന്നിൽ, ഒരിക്കലും പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നില്ല, ഒരിക്കലും വായനക്കാരനോട് നേരിട്ട് സംസാരിക്കുന്നില്ല, എല്ലായ്പ്പോഴും ഗ്രന്ഥകർത്താവെന്ന നിലയിൽ മറ്റാരെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ പരാമർശിക്കുന്നു. വിചിത്രനായ, ഹാജരല്ലാത്ത, കയ്യൊപ്പില്ലാത്ത ഗ്രന്ഥകർത്താവ്. ഒരു ദെരിദയുടെ തീക്ഷ്ണമായ അപനിർമ്മിതിയ്ക്ക് അർഹനായ കർത്താവ്. സർവ്വവ്യാപിയായ അയാൾ, ഒരിടത്തുമില്ല. സംഭാവ്യമായ പ്രപഞ്ചത്തെപ്പറ്റി വിസ്തരിച്ച് സംസാരിക്കുകയും, ഉൺമയുടെ സത്യം പ്രതിപാദിക്കാൻ ഉദ്യമിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന കർത്താവ്. അയാളുടെ സത്യമായ വാസസ്ഥാനം, നിശ്ശബ്ദതയുടെ പ്രപഞ്ചം, അന്തർമുഖമായ ധ്യാനം. താൻ ഏറ്റവും എടുത്തു പറയേണ്ടതിനെക്കുറിച്ച് ഏറ്റവും മിതഭാഷിയായ കർത്താവ്. പ്രതിസ്മൃതിയുടെ ഈ ആചാര്യൻ, എന്താണു് സംഭവിക്കാൻ പോകുന്നതെന്നതിനെക്കുറിച്ച് ജ്ഞാനിയാണ്; അക്കഥ മുഴുവൻ, പിന്നീട് തന്റെ പുത്രൻ ശുകൻ, അക്കാലം മർത്ത്യനായ അർജ്ജുനന്റെ പൗത്രനോട് ഒരു പുതുയുഗപ്പിറവിയിൽ വർണ്ണിക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനറിയാം.

പരേതനായ Michael Foucaultഒരിക്കൽ ചോദിച്ചു: "എന്താണു് ഗ്രന്ഥകർത്താവ്?" എഴുത്തുകാരന്റെ കടമയെക്കുറിച്ചുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപഗ്രഥനത്തോട്, നമുക്ക് ഈ ചോദ്യങ്ങളും കൂട്ടിച്ചേർക്കാം: "അയാൾ എവിടെ?", "അയാൾ എപ്പോൾ?" കൃഷ്ണദ്വൈപായനൻ ഒരു വ്യക്തിനാമമാണ്, വ്യാസൻ എന്നതല്ല. എന്നാൽ, ഈ വ്യക്തിനാമവും, തികച്ചും ഏകവും പരിശുദ്ധവുമല്ല. ദ്വൈപായനൻ, ദ്വീപജാതൻ എന്ന വാക്ക് ദ്വീപസമാനൻ എന്ന വാക്കിന്റെ സൂചന നൽകുന്നു. കൃഷ്ണൻ എന്ന വാക്ക്, കറുത്ത നിറമുള്ളവൻ - നിഗൂഢരഹസ്യമാർന്ന ഒരു ബന്ധത്തിന്റെ സൂചന - അഗാധവും ശക്തവുമായ ഒരു അടിയൊഴുക്ക്. അർജ്ജുന സുഹൃത്തായ (ചിലപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ എന്നു വിളിക്കപ്പെടുന്ന അർജ്ജുനൻ, നരൻ) നാരായണകൃഷ്ണനുമായി ഒരു രഹസ്യ

ബന്ധം! ജീവിത മഹദ്ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ കർത്താവിനോട് തന്നെ! വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ (III. 4,5) കൃഷ്ണദ്വൈപായനവ്യാസൻ, സ്വയം നാരായണഭഗവാൻ തന്നെ എന്നു പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിൽ യാതൊരത്ഭുതവുമില്ല.

വിവർത്തനം - എ. പുരുഷോത്തമൻ, മുംബയ്, ഡിസംബർ 26, 2002.

Original article in English, Copyright, 1987, J.L. Mehta, all rights reserved. Published in *The Mahabaharata Revisited*, Papers presented at the International Seminar on the Mahabharata organized by the Sahitya Akademi at New Delhi, February 17-20, 1987, edited by R.N. Dandekar (1990).

Malayalam translation, Copyright, 2003, A. Purushothaman, all rights reserved.